

FRIVILLIGHET
NORGE

FRIVILLIGHET NORGES INNSPILL TIL ARBEIDET MED NY FRIVILLIGHETSMELDING

Innholdsfortegnelse

1	En frivillighetspolitikk for framtida	3
2	Økonomi	4
2.1	<i>Innfør full, rettighetsfestet momskompensasjon</i>	4
2.2	<i>Sørg for at en større andel av offentlig støtte gis som frie midler</i>	4
2.3	<i>Hev grensen for skattefradrag på gaver for bedrifter</i>	5
2.4	<i>Vurder nasjonalt fritak for eiendomsskatt for frivillige organisasjoner</i>	6
3	Forutsigbare rammebetingelser	6
3.1	<i>Erstatt flere definisjoner av frivillighet med én overordnet</i>	6
3.2	<i>Legg til rette for samarbeid med næringsliv</i>	7
3.3	<i>Se ny kulturmelding og ny frivillighetsmelding i sammenheng</i>	7
3.4	<i>Gi lag og foreninger tilgang på egnede og tilgjengelige lokaler</i>	8
3.5	<i>Tett forskningshullene på frivillighetsfeltet</i>	9
3.6	<i>Vern om ideelle aktører på helse- og velferdsfeltet</i>	9
3.7	<i>Gjør det enkelt å drive organisasjon</i>	10
3.8	<i>Gjør det enkelt å søke om og rapportere på offentlige midler</i>	10
3.9	<i>Sikre at frivilligheten får tilstrekkelig tid til å delta i høringer</i>	11
3.10	<i>Frem Fritidserklæringen som et virkemiddel for deltakelse</i>	11
3.11	<i>Bidra til kommunal frivillighetspolitikk i flere kommuner</i>	12
3.12	<i>Etabler trepartssamarbeid mellom stat, kommune og frivillighet</i>	13
3.13	<i>Styrk sivilsamfunnet som beredskapsaktør</i>	13
4	Sikre inkludering og deltakelse	14
4.1	<i>Styrk rammebetingelsene for minoritetsorganisasjonene</i>	14
4.2	<i>Senke terskelen for deltakelse</i>	15
4.3	<i>Sikre mulighet for deltakelse til personer med nedsatt funksjonsevne</i>	16
5	Digitalisering	16
5.1	<i>Styrk kompetansen på personvernlovgivning</i>	16
5.2	<i>Bidra til digitale løsninger på felles problemstillinger</i>	17
6	Synlighet, kunnskap og anerkjennelse	18
6.1	<i>Styrk kompetansen i frivilligheten</i>	18
6.2	<i>Gi anerkjennelse gjennom medvirkning</i>	19
6.3	<i>Øk kunnskapen om frivillighet blant unge</i>	19
6.4	<i>Synliggjør frivilligheten gjennom Frivillighetsåret</i>	20
7	Kildeliste	21

1 En frivillighetspolitikk for framtida

Frivillighet Norge er glad for at regjeringen har tatt initiativ til en stortingsmelding om frivillighetspolitikken og takker for muligheten til å komme med innspill. Dette innspillet har vært organisatorisk behandlet i Frivillighet Norge og gir uttrykk for frivillig sektors felles innspill til den kommende stortingsmeldingen.

Frivillighet Norges medlemsorganisasjoner definerer en frivillig organisasjon som en sammenslutning av personer eller virksomheter som driver virksomhet på ikke-fortjenestebasert og ikke-offentlig basis jf. definisjonen i Frivillighetsregisterloven §§ 3 og 4. En frivillig organisasjon baserer en vesentlig del av driften på medlemskontingenter, gaver, innsamlede midler og/eller frivillig arbeidsinnsats. En frivillig organisasjon kan være forening, lag, stiftelse, ideelt aksjeselskap, forbund, nettverk eller paraplyorganisasjon. Frivillige organisasjoner har aktivitet innen en lang rekke områder, eksempelvis bolig og lokalmiljø, helse, internasjonalt arbeid, kultur og fritid, natur- miljø- og dyrevern, rekreasjon og sosialt arbeid, tro og livssyn, utdanning og forskning og ulike interesseorganisasjoner. Frivillighet Norge forventer at frivillighetsmeldingen reflekterer dette mangfoldet.

Frivilligheten har en egenverdi, og frivillig aktivitet er i seg selv et gode. Samtidig fyller frivilligheten viktige funksjoner som gagnar samfunnet. Frivilligheten er en egen samfunnssektor og må stimuleres med andre virkemidler enn offentlig sektor og næringslivet. En helhetlig frivillighetspolitikk er nødvendig for å skape vekst i alle deler av frivilligheten.

Frivillighetspolitikken skal bidra til at:

- frivillighetens selvstendige stilling og egenart ivaretas og videreutvikles
- det skal være lett å være frivillig og å drive frivillig organisasjon
- organisasjonene får økt tilgang til langsiktige og etisk forsvarlige inntektskilder
- det offentlige og organisasjonene får større kunnskap om både motivasjonen for deltakelse og effekten av frivilligheten
- det offentlige ser og etterspør merverdien som ligger i samarbeid med frivilligheten
- det offentlige legger til rette for frivillig aktivitet ved å sikre frivillige organisasjoners tilgang til kompetanse, lokaler og andre ressurser¹

Dette innspillet er delt inn i seks tema med hver sin hovedprioritering. Oppsummert er våre hovedinnspill at frivillighetsmeldingen må:

- Bidra til økt aktivitet og utvikling i frivilligheten gjennom full og rettighetsfestet momskompensasjon
- Styrke samarbeidet med frivilligheten gjennom forenkling og en mer helhetlig frivillighetspolitikk både nasjonalt og lokalt
- Bidra til at frivilligheten kan styrke rekrutteringen og skoleringen av nye frivillige gjennom breddetiltak som kommer hele frivilligheten til gode
- Bidra til digitalisering av frivilligheten ved å støtte organisasjonene med kompetanse, verktøy og erfaringsutveksling
- Gi frivilligheten anerkjennelse ved å styrke kompetansehevingen i organisasjonene og inkludere frivilligheten tidlig i beslutningsprosesser

¹ Ref. (Frivillighet Norge, 2016a)

2 Økonomi

Hele 63 prosent av inntektene til organisasjoner i Norge kommer fra medlemskontingent, deltakeravgift og salg. 23 prosent er offentlig støtte, mens 7 prosent er gaver fra private givere².

Norge er fortsatt i verdenstoppen i frivillig innsats, over 60 prosent av befolkningen deltar i frivillig arbeid hvert år. Samtidig er frivilligheten i stadig utvikling og påvirkes av de mange endringene samfunnet har gått gjennom i de ti årene som har gått siden forrige frivillighetsmelding³. En tydelig trend er at folk bidrar mer enn før⁴. Det krever mye å administrere disse initiativene, samtidig som midler til administrasjon minker til fordel for midler til konkrete aktiviteter. Derfor jobber Frivillighet Norge for forutsigbare driftsmidler, gode og forutsigbare rammevilkår og full, rettighetsbasert momskompensasjon.

Hovedinnspill: Bidra til økt aktivitet og utvikling i frivilligheten gjennom full og rettighetsfestet momskompensasjon

2.1 Innfør full, rettighetsfestet momskompensasjon

Full og rettighetsfestet momskompensasjon er Frivillighet Norges viktigste politiske krav. I motsetning til næringslivet og kommunale tjenester belastes frivillige organisasjoner med moms på innkjøp av varer og tjenester. Dette betyr at frivillige virksomheter får en ekstrakostnad på 25 prosent. Siden 2009 har organisasjoner kunnet søke om å få disse kostnadene refundert gjennom den momskompensasjonsordningen. Ordningen er ikke fullfinansiert, noe som innebærer at organisasjonene som søkte ligger an til å få refundert 72 prosent av sine momsutgifter for regnskapsåret 2016.

Mer enn 23 000 lokale lag og foreninger mottar momskompensasjon over hele landet. Ordningen bidrar til økt aktivitet og at frivilligheten får vokse på egne betingelser. Det er bred politisk enighet om å styrke ordningen, likevel har organisasjonene fått kompensert en lavere andel av sine momsutgifter de siste to årene, og verdien på ordningen er svekket⁵ for de som søker.

Frivillighet Norge ber om at momskompensasjonsordningen behandles i frivillighetsmeldingen. Formålet med ordningen er å kompensere organisasjonens momsutgifter, ikke å være en generell tilskuddsordning. Vi ber også om at det legges fram en forpliktende plan for hvordan ordningen skal fullfinansieres og utvides til også å gjelde foreningseide bygg. Det må fortsatt være mulig å søke på forenklet modell og gjennom å dokumentere momsutgifter.
--

2.2 Sørg for at en større andel av offentlig støtte gis som frie midler

² (Sivesind, Gulbrandsen, & Arnesen, 2016, s. 67)

³ (Kultur- og kirke departementet, 2006-2007)

⁴ (Wollebæk, Sætrang, & Fladmoe, 2015)

⁵ For en omfattende gjennomgang av organisasjonenes erfaringer med momskompensasjonen, se (Frivillighet Norge, 2016b).

Offentlig støtte er penger det offentlige har bestemt at skal gå til gode formål, enten det er fysisk helse blant eldre, et mangfoldig aktivitetstilbud for barn, gode kulturopplevelser, lokale inkluderingstiltak eller gratis overnattingsplasser for dem som ikke har et sted å bo. I organisasjonene er det tusenvis av mennesker som hver dag bruker fritiden sin på å forvalte støtte fra det offentlige.

Økt bruk av prosjektstøtte fra det offentlige resulterer i at organisasjonene bruker større ressurser på å finne nye støtteordninger og å skrive søknader og rapporter. Det er riktig og viktig at det offentlige sikrer at penger som gis, går til formålet. Men det er lite formålstjenlig at ønsket om målstyring går på bekostning av resultatet som leveres. Penger som gis til organisasjoner, skal skape aktiviteter og tiltak, ikke økt byråkrati.

Fordi frivillige organisasjoner har en tilpasningsdyktig struktur og måles på hvorvidt de løser konkrete ønsker og behov som oppstår blant deres medlemmer og brukergrupper, er de grunnleggende innovative. De har ofte høyere mulighet og vilje til å ta risiko enn både det offentlige og næringslivet, og kan være verdifulle partnere for begge sektorer i innovasjonsarbeid. Slik har frivilligheten utviklet mange av tjenestene i velferdsstaten som senere er tatt over av det offentlige, fra sykepleierutdanning og helsestasjoner til dagens behandling av spillavhengige og helsetilbud til papirløse migranter.

Å vise organisasjonene tillit gjennom frie midler er den mest effektive måten å støtte frivilligheten og sikre frivillighetens frie, demokratiske og innovative rolle på, siden det lar organisasjonene fokusere på å utvikle egen virksomhet i den retningen de selv ønsker og ser behov for.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen viser frivillighetens innovative egenskaper, blir en motvekt mot instrumentalisering og tydelig understreker behovet for at staten og kommuner fører en politikk for å legge til rette for å styrke den frivilligheten som allerede finnes, og ikke den frivilligheten som politikere og byråkrater skulle ønske fantes.

Vi forventer at frivillighetsmeldingen ser på hvordan mer av den offentlige støtten til frivillige organisasjoner kan gis som frie, ubundne midler.

2.3 Hev grensen for skattefradrag på gaver for bedrifter

For å stimulere private til å gi pengegaver til frivillige organisasjoner, ble skattefradragsordningen for gaver til frivillige organisasjoner opprettet i år 2000. Beløpsgrensen har senere steget til 30 000 kr i 2017. Innrapporterte gaver har tredoblet seg på 15 år, og andelen av befolkningen som gir gaver, har økt med 24 prosentpoeng⁶. Vi ser at insentiver over skatteseddelen fungerer. Nederland, New Zealand, USA, Canada, Italia og Storbritannia er alle eksempler på land hvor bedrifter får betydelige skattefradrag for gaver til organisasjoner og hvor bedrifter gir betydelig mer enn de gjør i Norge⁷.

Skattefradragsordningen har likevel svakheter. Ordningen er så snever at mange organisasjoner faller utenfor. Innrapporteringen er byråkratisk og vanskelig for mange små organisasjoner. Om grensen økes til 100 000 kr, er det en relativt beskjeden start, men

⁶ (Frivillighet Norge, 2016c)

⁷ For en diskusjon om flere offentlige insentiver og internasjonale eksempler, se blant annet (Bertoli, Brun, & Schwind, 2017)

likevel et viktig bidrag for å stimulere næringslivet til å støtte frivilligheten mer økonomisk i fremtiden.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen ser på mulighetene for å utvide og forenkle skattefradragssystemet. Vi ønsker en plan for opptrapping av beløpsgrensen for gavefradraget for bedrifter til 100 000 kr.

2.4 Vurder nasjonalt fritak for eiendomsskatt for frivillige organisasjoner

I Eiendomsskattelovens §7 a) står det:

§ 7. Kommunestyret kan fritaka desse eigedomane heilt eller delvis for eigedomsskatt:

- a) *Eigedom åt stiftingar eller institusjonar som tek sikte på å gagna ein kommune, eit fylke eller staten.*

Frivillighet Norge kjenner til at kommunene har svært forskjellig oppfatning av hvorvidt frivilligheten 'gagner kommunen, fylket eller staten' og hvordan et eventuelt fritak for eiendomsskatt innvilges. I mange kommuner må organisasjonene søke kommunene om fritak for eiendomsskatt, noe som påfører organisasjonene unødvendig byråkrati. Vi mener – i likhet med Kulturdepartementet – at frivilligheten er til gagn for både kommunene, fylkene og staten. Derfor burde frivilligheten innvilges automatisk fritak for eiendomsskatt.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen ser på de uheldige virkningene eiendomsskatten har på frivillige organisasjoner og vurderer nasjonalt fritak for eiendomsskatt for frivillighetseide bygg og anlegg som brukes i frivillig virksomhet.

3 Forutsigbare rammebetingelser

De færreste blir frivillige fordi de vil skrive søknader og rapporter, føre regnskap eller sette seg inn i kompliserte regelverk. Frivillighet Norge jobber for at det skal være lett å drive en frivillig organisasjon. I prinsippet bør det være like enkelt for en frivillig organisasjon å rapportere sitt regnskap som det er å levere skattemeldingen for en privatperson.

Hovedinnspill: Styrk samspillet og samarbeidet med frivilligheten gjennom forenkling og en mer helhetlig frivillighetspolitikk både nasjonalt og lokalt

3.1 Erstatt flere definisjoner av frivillighet med én overordnet

Ulike lover som Skatteloven, Lotteriloven og Merverdiavgiftsloven opererer med ulike definisjoner av "frivillig organisasjon". Begreper som «allmennyttig» og «samfunnsnyttig» brukes av det offentlige som avgrensninger, men tolkningen av begrepene er skjønnspreget. Det har også vært eksempler på ulike regler i ulike departement, for eksempel krever Klima- og miljødepartementets statsautorisert revisor for lokallag. Det gjør lovverket utilgjengelig og lite forutsigbart for frivillige organisasjoner.

Det er også en utfordring at frivillighetsbegrepet utvannes når det brukes av stiftelser, enkeltmannsforetak, bedrifter og kommuner. Eksempler er festivaler som er aksjeselskaper

og tar ut utbytte, men bruker frivillige, eller ulike kommuner som bruker frivillige til tiltak i egen regi. Også inkludering av sosialt entreprenørskap i ulike ordninger for frivilligheten bidrar til å uthule definisjonen av frivillig organisasjon.

Frivillighet Norge forventer at frivillighetsmeldingen beskriver ulike definisjoner innenfor frivillighetsfeltet og hvordan de fortolkes. Målet må være at det på sikt etableres en overordnet definisjon av frivillig organisasjon, som brukes som inngangsport til alle regelverk som gjelder for frivillige organisasjoner, og som i størst mulig grad erstatter tidligere skjønnspregede definisjoner. Den overordnede definisjonen må ta utgangspunkt i Frivillighetsregisteret.

3.2 Legg til rette for samarbeid med næringsliv

Samfunnsansvar en del av kjernevirksomheten og en konkurransefordel for stadig flere private selskaper. Frivilligheten har lang tradisjon for å være innovativ gjennom å identifisere behov og skape løsninger. Det kan danne grunnlag for nye samarbeid med næringslivet, som på sin side kan bidra både økonomisk og med kompetanse og kapasitet til frivilligheten. Noen ganger trenger også frivilligheten samarbeid med næringslivet for å realisere sine formål.

Samtidig er det en utfordring når næringslivets initiativer går på bekostning av frivilligheten, for eksempel ved at støtteordninger som tidligere var forbeholdt frivillige organisasjoner, åpnes opp for næringsaktører, eller at tiltak som drives av frivillige organisasjoner, legges ut på anbud.

Vi kan få til flere samarbeid, vi kan jobbe bedre på tvers av sektorer og samarbeid kan starte tidligere. Det kan skape større verdi og engasjement hos begge parter. Da må det offentlige spille en aktiv rolle i å legge til rette for slike samarbeid. Frivillighet Norge utvikler nå et sett med anbefalinger for godt samarbeid mellom privat og frivillig sektor, som også omfatter offentlig sektors rolle som tilrettelegger.

Frivillighet Norge forventer at frivillighetsmeldingen ser på hvilke insentiver det offentlige kan skape for at næringslivet skal støtte frivillige organisasjoners arbeid. Regelverket for sosiosponsing bør endres slik at det blir like attraktivt å sponse aktiviteter innen sosialt arbeid som kultur og idrett.

Vi forventer også at frivillighetsmeldingen adresserer grensegangen mellom næringsaktørers samfunnsansvar og frivillige organisasjoner. Frivillige organisasjoner og næringsaktører fungerer ulikt og har ulike samfunnsroller.

3.3 Se ny kulturmelding og ny frivillighetsmelding i sammenheng

Kulturpolitikken og frivillighetspolitikken henger nøye sammen. Lokalt er det ofte organisasjonene som sørger for at innbyggere har et kulturliv de både kan delta i og nyte godt av. Frivillige kulturorganisasjoner trenger de profesjonelle aktørene som lærere og forbilder. Det profesjonelle feltet er avhengig av rekruttering fra organisasjonene, og mange organisasjoner bidrar til å bevare og gi opplæring i immateriell kulturarv og tradisjonelle kulturuttrykk. Konsertarrangører, teaterscener og kulturhus trenger mangfoldet alle disse skaper sammen.

For kulturorganisasjoner er det derfor viktig at sammenhengen mellom profesjonelle utøvere og frivillige, og det gjensidige avhengighetsforholdet dem imellom, kommer tydelig fram. De frivillige kulturorganisasjonene er de profesjonelle utøvernes største arbeidsmarked.

Frivillighet Norge forventer at kulturfrivilligheten får en egen plass, både i stortingsmeldingen om frivillighet og i stortingsmeldingen om kultur. Meldingene må begge behandle frivillig og profesjonell kultur og samspillet mellom disse.

3.4 Gi lag og foreninger tilgang på egnede og tilgjengelige lokaler

Lag og foreninger av alle slag trenger egnede lokaler og arenaer for sine aktiviteter. Noen eier egne lokaler, men for mange små organisasjoner er dette urealistisk. Tilgang til egnede og universelt utformede lokaler er derfor viktig i den kommunale frivillighetspolitikken. Frivillighet Norge har de siste årene hatt svært mye kontakt med våre medlemmers underledd i kommunene. Undersøkelser i over femti kommuner viser at tilgang til tilpassede, rimelige eller gratis lokaler er et av de aller viktigste behovene for de frivillige foreningene. Foreningene peker på følgende problemstillinger:

- Foreningene opplever mangel på ledige, egnede lokaler til å drive sine aktiviteter, samtidig som skoler og andre offentlige bygg står tomme på kveldstid. Mangel på lokaler skaper uforutsigbarhet og hemmer planlegging og utøvelse av foreningenes aktiviteter. Det er viktig at det tas hensyn til kveldsbrukernes behov ved planlegging av nybygg og rehabilitering av skoler.
- Foreningene må bruke mye tid på å samle inn penger for å betale leie av offentlige lokaler – dette gjelder særlig leie til arrangementer i kulturbygg/hus, men også møtelokaler til styremøter/ medlemsmøter/ årsmøter etc. Mange opplever det som belastende at innsamlede midler brukes til å betale kommunen og ikke til utvikling av medlemsaktiviteter.
- Mange foreninger som leier lokaler av kommunen opplever at kommunen som eier er lite interessert i å holde vedlike eller oppgradere lokalene. Dette skaper utfordringer knyttet til universell utforming, HMS-reglement, teknisk utstyr, Internett-tilgang og lagermuligheter.

Det må være et mål at tilgjengelige lokaler i offentlige bygninger gjøres kjent for frivilligheten lokalt. Et godt eksempel på hvordan dette kan gjøres, er tjenesten Drammen kommune har utviklet⁸, som viser alle tilgjengelige lokaler og gjør det enkelt for organisasjoner å booke seg inn.

⁸ (Drammen kommune, 2017)

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen vurderer nasjonale føringer og godkjente standarder, for eksempel "Norsk Standard for akustikk i musikkrom" og standard om universell utforming, som gjør eksisterende og fremtidige offentlige lokaler mer tilgjengelig for lag og foreningers behov. For eksempel bør det vurderes å opprette en nasjonal portal for lån av offentlige bygg. Frivillige organisasjoner må høres når kommunene skal bygge nytt eller bygge om eksisterende bygg som kan være aktuelle å bruke for organisasjonene.

3.5 Tett forskningshullene på frivillighetsfeltet

De senere årene har *Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor* levert svært verdifull forskning på frivilligheten i Norge. Frivillige organisasjoner ønsker å bruke forskning når de tar strategiske valg. Eksempelvis var studier om økt kortidsfrivillighet og svakere bånd mellom medlemskap og frivillig arbeid viktig bakgrunnsinformasjon for opprettelsen av Frivillig.no. Det forutsetter at støtten til forskningsmiljøene opprettholdes, at forskningsmiljøene lytter til frivillige organisasjoners innspill til problemstillinger og at resultater blir enkelt tilgjengelig.

På en del områder mangler vi fremdeles kunnskap. Eksempelvis om hvor stor andel av offentlige midler som gis som frie midler gjennom ulike former for driftsstøtte eller bundne midler gjennom ulike former for prosjektstøtte. Dette er essensiell kunnskap når man skal se på hvordan frivilligheten utvikler seg over tid og utviklingen i relasjonen mellom frivilligheten og det offentlige. Det er også behov for økt kunnskap om betydningen av opplæringsvirksomheten i frivillig sektor.

Frivillighet Norge ber om at det i forbindelse med frivillighetsmeldingen utarbeides en oversikt over hvor stor andel av offentlige midler som kanaliseres som frie midler og hvor mye som er prosjektmidler. Oversikten bør deretter oppdateres årlig, for eksempel i forbindelse med SSBs årlige satellittregnskap for frivillig sektor.

3.6 Vern om ideelle aktører på helse- og velferdsfeltet

Ideelle organisasjoner i Norge leverer en rekke viktige helse- og velferdstjenester innen sykehusdrift, rehabilitering, attføring og en rekke andre omsorgstilbud. Det er stor politisk og faglig enighet om at ideelle aktører på helse- og velferdsfeltet ivaretar en viktig samfunnsrolle ved å være innovative, ved å gjennomføre tiltak der andre ikke ser behovet, og gjennom en sterk medvirkningsfaktor.

Rapporten "Mot en ny skandinavisk velferdsmodell⁹" fra Institutt for samfunnsforskning dokumenterer hvordan de ideelle tjenesteyterne representerer en rekke merverdier som sikrer at brukere av helse- og velferdstilbudet får et tilbud som skiller seg fra offentlige og kommersielle aktører. De ideelle aktørene skaper et reelt mangfold og valgmuligheter for brukerne. Samtidig avdekker rapporten at andelen ideelle aktører i Norge er stabil mens andelen kommersielle aktører går opp.

⁹ (Sivesind K. H., 2016)

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen anerkjenner frivillige organisasjoners rolle som tjenesteleverandører på helse- og velferdssfeltet og hvordan denne tilfører samfunnet en merverdi.

3.7 Gjør det enkelt å drive organisasjon

I 2013 vedtok Frivillighet Norges medlemsorganisasjoner 11 krav til forenkling av samhandlingen mellom frivillig og offentlig sektor¹⁰. Det ble også lagt vekt på forenkling og samordning i regjeringens frivillighetserklæring (Kulturdepartementet, 2015)¹¹.

En undersøkelse blant våre medlemsorganisasjoner våren 2017¹² viser at det gjenstår en del før flere av kravene er nådd. 76 prosent av respondentene oppgir at de i større eller mindre grad opplever utfordringer eller hindringer som følge av offentlig byråkrati, lovverk eller regler. Byråkratiske og kompliserte søknadsordninger legger særlig hindre for organisasjoner med høy grad av for eksempel barn og unge eller nyankomne flyktninger og innvandrere, og vil kunne hemme verdifull inkludering og rekruttering av disse i organisasjonslivet.

En rapport KPMG har laget for Kulturdepartementet¹³ viser at det er stort potensial for å forenkle tilskuddsordninger. Frivillighetsregisteret er tatt i bruk som inngangskriterium i flere tilskuddsordninger, men brukes fortsatt ikke som verktøy for å samkjøre søknads- og rapporteringsprosedyrer¹⁴.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen følger opp målet om å forenkle hverdagen for den enkelte organisasjon. Vi ber særlig om at meldingen inneholder en plan for ferdigstillingen av Frivillighetsregisteret, og hvordan registeret skal tas i bruk som et effektivt forenklingsverktøy, både for det offentlige og frivilligheten.

Frivillighet Norge forventer at det legges fram en plan for hvordan Frivillighetsregisteret kan samkjøre søknads- og rapporteringsprosedyrer, så det blir like lett for organisasjonene å levere årsregnskap som å levere skattemelding.

3.8 Gjør det enkelt å søke om og rapportere på offentlige midler

Å søke om og forvalte offentlig støtte er en del av organisasjonenes hverdag. Måten ordningene er innrettet på har stor påvirkning på organisasjonenes muligheter for god og effektiv drift.

Mange støtteordninger er lite tilgjengelige fordi det er vanskelig å finne fram og forstå hvorvidt man kan søke eller ei. Ulike definisjoner av samme ord, kompliserte søknadsskjema og lang behandlingstid gjør at det blir vanskelig for organisasjoner å reagere raskt på behov de ser i samfunnet.

¹⁰ (Frivillighet Norge, 2013)

¹¹ (Kulturdepartementet, 2015)

¹² (Frivillighet Norge, 2017)

¹³ (Sundet & Samuelsen, 2016)

¹⁴ For mer omfattende og konkret gjennomgang av forenklingspotensialet for frivillige organisasjoner, se (Frivillighet Norge, 2017)

For mye tid og penger brukes til å rapportere og skaffe revisjon på relativt små prosjekter. Dette er tid og penger som heller kunne blitt brukt til aktivitet. Med en enklere rapportering og en høyere grense for revisorplikt ville også arbeidsbyrden for saksbehandler gått ned. Den frigjorte tiden kan heller brukes til å gjennomføre stikkkontroller.

Organisasjonene må gis nok tid til å bruke opp pengene. Støtte innvilges ofte sent på året, uten mulighet for å overføre midlene til neste år. Det gjør det vanskelig å planlegge godt for bruken av pengene. I stedet burde støtteordninger alltid ha mulighet til å overføre midler til neste år.

Det offentlige bør også gå i retning av flerårig støtte. Enten i form av støtteordninger eller rammeavtaler. Ifølge en rapport fra KPMG¹⁵ er dette det tiltaket med størst potensial for forenkling, både for organisasjonene og for byråkratiet.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen inkluderer klare mål om forenkling av støtteordninger.

3.9 Sikre at frivilligheten får tilstrekkelig tid til å delta i høringer

De frivillige organisasjonenes deltakelse i demokratiet sikrer at viktige brukerperspektiv, verdifull førstehåndskunnskap og nyttige korrektiv blir tatt med i politikkutviklingen. Samtidig er organisasjonenes egne, demokratiske oppbygging med på å sikre at folk føler seg hørt, og bygger tillit mellom folket og myndighetene. For at organisasjonene skal kunne delta i høringer, må de ha tilstrekkelig tid til intern behandling.

I Frivillighet Norges undersøkelse våren 2017, oppgir organisasjonene at de stadig opplever at de gis for lite tid til intern behandling til at de kan delta i høringer på en demokratisk måte. Flere organisasjoner oppgir også at det er for omfattende og ressurskrevende å delta i høringer til at de ser nytten. Det påpekes at det er en særlig utfordring å få deltatt i Stortingets åpne høringer, som ofte annonseres kort tid før de finner sted.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen adresserer hvordan man best sikrer at organisasjonene blir hørt og kan bidra med sine perspektiver i saker som omhandler deres betingelser og saksfelt. Høringer bør være tilgjengelige, universelt utformede og ha minst seks ukers høringsfrist for muntlige høringer og tre måneders høringsfrist for skriftlige høringer uten å inkludere sommer- og juleferie.

3.10 Frem Fritidserklæringen som et virkemiddel for deltakelse

Alle barn har rett til å delta i fritidsaktiviteter. Utenfor familien er det frivilligheten som er vår viktigste fritidsarena. Frivillighet Norge har stilt seg bak og signert Fritidserklæringen og understreker gjennom den at det er viktig at frivillige organisasjoner er tilgjengelige for alle.

For at Fritidserklæringen skal bidra til at flere barn og unge får delta, må den bli bedre kjent. Kommuner må kjenne frivilligheten i sin kommune og invitere til samarbeid. Frivillige organisasjoner har gode aktiviteter og verktøy som bør gjøres bedre kjent. Et eksempel er AlleMed, som er utviklet av frivillige organisasjoner for å styrke frivillige organisasjoners arbeid med å inkludere alle barn og unge. Kommuner må bidra med ressurser og nå bredt ut

¹⁵ (Sundet & Samuelsen, 2016)

med informasjon om for eksempel støtte til kontingenter, utstyr og gratis bruk av kommunale lokaler. Etater som NAV må kjenne til Fritidserklæringen og tilbudene fra frivillige organisasjoner og bidra til å legge til rette for deltakelse for alle barn uavhengig av foreldrenes økonomi.

Frivillighet Norge forventer at frivillighetsmeldingen aktivt fremmer Fritidserklæringen som et viktig virkemiddel for å øke bevissthet om barn og unges mulighet til deltakelse.

3.11 Bidra til kommunal frivillighetspolitikk i flere kommuner

En rekke NOUer, Stortingsmeldinger og statlige veiledere har de siste årene pekt på behovet for mer samhandling med frivilligheten og på hvordan frivilligheten som ressurs i større grad må utnyttes lokalt. Dette gjelder særlig innenfor tema som eldreomsorg, integrering og folkehelse. Samtidig er det få signaler om hvordan samhandlingen skal foregå og bidra til vekst og utvikling for de frivillige foreningene.

Frivillighet Norge er enig med staten i at det finnes et uutnyttet potensiale for å løse flere samfunnsutfordringer i samspillet mellom frivillig og offentlig sektor. Samtidig opplever flere av våre medlemsorganisasjoner at kommunen i hovedsak ønsker å benytte frivillig kapasitet til å avlaste offentlige tjenester, og i liten grad ser hvilke verdier organisasjonene lokalt skaper gjennom de aktivitetene de allerede er engasjert i.

En del kommuner rekrutterer frivillige til egne behov (offentlig frivillighet) og kommer i konkurranse med de lokale foreningene i rekruttering av nye medlemmer. Dette skaper et svært dårlig utgangspunkt for samarbeid og er lite bærekraftig. Svaret på hvordan man sammen kan løse samfunnsutfordringer er ikke å *bruke*, eller konkurrere med frivilligheten. Svaret er at frivilligheten skaper merverdier som er attraktive for kommunene fordi frivilligheten er inkluderende, trivselsbyggende og tillitsskapende. De gode og bærekraftige løsningene for framtidens velferdssamfunn ligger i å styrke kunnskapen om samspillmekanismer mellom frivillighet og kommuner – ikke i at kommunen overtar frivilligheten.

En kartlegging Frivillighet Norge har gjennomført viser at bare 13 prosent av kommunen har en frivillighetspolitikk. En helhetlig lokal frivillighetspolitikk må inneholde konkrete beskrivelser av overordnede prinsipper for samarbeid mellom kommunen og bredden av frivilligheten. I tillegg må den inneholde en oversikt over tiltak som skal styrke frivilligheten. Eksempler er forenkling av søknadsprosedyrer, langsiktige partnerskapsavtaler, lån eller leie av lokaler, økonomiske betingelser og årlige dialogmøter med kommunen. Da styrkes også sivilsamfunnets evne til å identifisere behov og finne nye løsninger på samfunnsutfordringer¹⁶.

¹⁶ Se Frivillighet Norges ti frivillighetspolitiske bud, (Frivillighet Norge, 2015)

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen slår fast at en kommunal frivillighetspolitikk, som utvikles i dialog med frivillige foreninger lokalt, er viktig for vekst og utvikling i frivilligheten og vil bidra til å øke muligheten for at en større bredde av foreninger inngår samarbeid med kommunen om felles utfordringer.

Et viktig tiltak er at staten, gjennom direktoratene, aktivt støtter opp om Frivillighet Norges samarbeidsinitiativ overfor kommunene for at flere kommuner skal etablere en frivillighetspolitikk. Det er også viktig at ikke kommune- og regionsreformen skaper usikkerhet om etablerte samarbeid eller avstand til beslutningsmyndigheter.

3.12 Etabler trepartssamarbeid mellom stat, kommune og frivillighet

Frivillighet Norge har i dag en topartssamarbeidsavtale med KS – ”Plattform for samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor”¹⁷ Frivillighet Norge ønsker å etablere en treparts samarbeidsavtale der også regjeringen inngår.

Frivillighet Norge mener at det må være et mål å utvikle et overordnet dokument som uttrykker hvilke prinsipper som skal gjelde for det offentliges samhandling og dialog med frivillig sektor. Frivillighet Norge ser på regjeringens Frivillighetserklæring som første steg på veien mot en overordnet og forpliktende overenskomst mellom hele offentlig sektor og frivilligheten. Også KS støtter dette. Vi oppfordrer også Kulturdepartementet til å vurdere hvorvidt frivillighetserklæringen har hatt en effekt på samarbeidet mellom offentlig og frivillig sektor.

Det finnes en samarbeidsavtale mellom regjeringen, KS og organisasjoner som representerer ideelle aktører på helse og velferdsfeltet. Den overordnede avtalen bør åpne for at det etableres denne typen samarbeidsavtaler med relevante aktører på avgrensede fagfelt.

Frivillighet Norge krever at frivillighetsmeldingen går inn for å etablere en avtale om trepartssamarbeid mellom Frivillighet Norge, KS og Regjeringen, som beskriver hvilke prinsipper som skal gjelde for det offentliges samhandling og dialog med frivillig sektor på alle områder.

3.13 Styrk sivilsamfunnet som beredskapsaktør

Et robust samfunn må være i stand til å snu seg raskt for å møte nye og uventede utfordringer. Det kan være ekstremvær, naturkatastrofer eller terroraksjoner, eller det kan være en økning i antall som søker asyl, økt arbeidsledighet eller økt barnefattigdom. Hvis vi skal styrke denne beredskapen og omstillingsevnen må vi benytte oss av potensialet som ligger i bidrag fra sivilsamfunnet. Frivillige som står klar til mobilisering og for å yte en innsats i sitt lokalmiljø, er avgjørende for å håndtere fremtidens utfordringer.

¹⁷ (KS & Frivillighet Norge, 2014)

For å styrke beredskapen er det avgjørende å sikre bedre koordinering mellom nødetatene, kommunene og de frivillige beredskapsorganisasjonene, motivere til flere øvelser og sikre forutsigbare rammevilkår for beredskapsaktører. For å sikre omstillingsevnen må lokale lag og foreninger inngå som en del av løsningen på store sosiale utfordringer.

Frivillighet Norge forventer at en statlig frivillighetspolitikk anerkjenner bidraget fra ikke-statlige aktører i Norges beredskaps- og omstillingsevne, og legge til rette for et styrket samarbeid mellom frivillige, private og offentlige instanser.

4 Sikre inkludering og deltakelse

Å delta i frivillige organisasjoner gir oss en følelse av identitet og tilhørighet. Vi blir en del av et større fellesskap og får muligheten til å drive med det vi er interessert i sammen med andre. Fellesskapene i frivilligheten er hjørnesteiner i samfunnet vårt. Å sikre en fortsatt høy deltakelse i frivilligheten fra alle grupper i samfunnet bør være et overordnet mål.

Deltakelse i disse fellesskapene forutsetter ofte en del kunnskap og egenskaper. Det kan være en viss språklig og kulturell forståelse, det kan være kjennskap til koder og muligheter og det kan være fysiske krav til deltakelsen. Et inkluderende samfunn må reflektere rundt disse barrierene mot deltakelse og jobbe målrettet for å minimere dem. En mangfoldig, robust, og omstillingsdyktig frivillig sektor er avgjørende for å nå et slikt mål.

Hovedinnspill: Bidra til at frivilligheten kan styrke rekrutteringen og skoleringen av nye aktive medlemmer og frivillige gjennom breddetiltak som kommer hele frivilligheten til gode.

4.1 Styrk rammebetingelsene for minoritetsorganisasjonene

Mangfoldet i befolkningen i Norge øker. Dette gir nye muligheter og utfordringer for frivillig sektor. Det skaper forventninger både i og utenfor frivilligheten om at frivillige organisasjoner skal spille en viktig rolle i å integrere og inkludere hele mangfoldet i befolkningen.

Minoritetsorganisasjoner er en viktig del av mangfoldet i frivillig sektor. De er viktige som samarbeidspartnere for myndigheter og andre organisasjoner. De er sosiale og religiøse møteplasser, fellesskap for å utvikle egne kulturuttrykk og morsmålsundervisning og arenaer for solidaritetsarbeid rettet mot hjemlandet. De gir råd om livet i Norge og er talerør for innvandrerbefolkningen.

Mange av minoritetsorganisasjonene er små og nyoppstartede organisasjoner. De trenger midler til drift og aktiviteter og økt kunnskap om arbeidsoppgaver, myndighetskontakt og samarbeid med andre organisasjoner. Dette behovet ble nylig grundig behandlet i Fafos rapport "Innvandrerorganisasjoners rolle i integrering"¹⁸. Der blir særlig et komplisert byråkrati trukket frem som en utfordring for minoritetsorganisasjoners kontakt med det offentlige og mulighet til å motta støtte til aktiviteter.

¹⁸ (Bråten, Jahreie, & Lillevik, 2017)

Frivillighet Norge har tidligere kommet med konkrete forslag til hvordan det offentlige kan styrke minoritetsorganisasjonene i vårt innspill til Brochmann 2-utvalget¹⁹.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen beskriver hvordan rammebetingelsene for minoritetsorganisasjonene kan styrkes.

4.2 Senke terskelen for deltakelse

Det finnes mange rapporter som ser på sammenhengen mellom det å være aktiv i en organisasjon og å være lykkeligere²⁰, friskere²¹, og mindre ensom²². Frivillighet har ikke bare positive effekter fordi foreninger er leverandører av tjenester, arrangementer og aktiviteter. Frivillighet gir bedre helse for dem som utøver den. Det at folk skal få mulighet til å bli frivillige burde derfor være et mål i seg selv, uavhengig av hvorvidt organisasjonen jobber for andre samfunnsrettede tiltak.

Det er vanlig at folk rekrutteres til frivilligheten ved å bli spurt av venner og bekjente²³. Nettverksrekruttering kan være en effektiv strategi for å skaffe frivillige og aktive, men da vil det være mange som ikke blir spurt om å delta, enten fordi få i deres nettverk har organisasjonstilknytning eller fordi de ikke har noe særlig nettverk. Tall fra Frivillighetsbarometeret 2017 viser at blant de som ikke er frivillige i dag, har kun 14 prosent blitt forsøkt rekruttert til frivillig arbeid. For de som allerede er frivillige, er det samme tallet 61 prosent²⁴.

Vi ser at den første tilknytningen til en organisasjon er viktig fordi den er en døråpner til videre deltakelse. Da er det viktig å gjøre det så enkelt som mulig å finne den første organisasjonen. Så mange som 31 prosent oppgir ”jeg vet ikke hvor jeg skal starte” som en stor eller nokså stor barriere mot å engasjere seg frivillig. Ytterligere 41 prosent svarer at ”ingen har spurt meg”. Disse tallene har økt med henholdsvis 6 og 9 prosentpoeng fra 2009 til 2014²⁵. De som ikke er frivillige, opplever det som vanskeligere å finne en organisasjon å engasjere seg i nå enn tidligere. Det er derfor et stort potensial for ytterligere deltakelse dersom organisasjonene i større grad lykkes med å kommunisere hvilke muligheter folk har som frivillige hos dem.

Frivillig.no er et konkret eksempel på et effektivt tiltak for å senke terskelen for deltakelse i frivilligheten, særlig blant unge. Det er et breddetiltak for *hele* frivilligheten som styrker det eksisterende tilbudet av aktiviteter i organisasjonene. Per oktober 2017 har nesten 1200 organisasjoner tatt i bruk Frivillig.no, og vi har mottatt over 19 000 henvendelser fra folk som ønsker å bidra. 40 prosent er under 30 år og 25 prosent har minoritetsbakgrunn.

¹⁹ Frivillighet Norges hørings svar til NOU 2017:2 Integrasjon og tillit. (Frivillighet Norge, 2017b)

²⁰ (Myrhol, 2011)

²¹ (Anderson, 2014)

²² (Tabassum, Mohan, & Smith, 2016)

²³ (Wollebæk, Sætrang, & Fladmoe, 2015)

²⁴ Frivillighetsbarometeret for 2017 er ennå ikke publisert, men vil gjøres tilgjengelig på Frivillighet Norges hjemmesider og ettersendes

²⁵ (Wollebæk, Sætrang, & Fladmoe, 2015)

Mange starter sitt frivillige engasjement som barn og unge. Et vellykket første møte med frivilligheten legger grunnlaget for deltakelse som varer livet ut. Derfor spiller barne- og ungdomsorganisasjonene også en viktig rolle som inngangsport til hele frivilligheten.

Frivillighet Norge forventer at frivillighetsmeldingen ser på virkemidler for å stimulere til økt deltakelse i frivilligheten.

4.3 Sikre mulighet for deltakelse til personer med nedsatt funksjonsevne

Deltakelse i frivillige organisasjoner gir et verdifullt sosialt fellesskap og mulighet til å prøve seg i nye og uvante roller. Det kan gi en følelse av mestring, samt verdifull erfaring. Retten til deltakelse i det frivillige, sivile og politiske liv er nedfelt i FNs konvensjon for personer med nedsatt funksjonsevne, og det er naturlig at meldingen ser på tiltak for å sikre reell mulighet til å delta. Dette innebærer nedbygging av offentlige skapte barrierer og å hindre statlig og kommunal diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne.

Kommuner bør tilby brukerstyrt personlig assistanse til frivillig virksomhet og tilgang på både tegnspråk- og skrivefolk utenom normal arbeidstid. I tillegg er det særdeles viktig at møtesteder er universelt utformet. Vi ønsker også at den kommende frivillighetsmeldingen ser på andre hindre for deltakelse. Det er stor avstand mellom det å melde seg inn i en organisasjon og det å faktisk bli inkludert og delta i aktivitetene og ha reell mulighet til å ta på seg verv og lederposisjoner.

Det offentlige bør oppfordre til frivillig engasjement blant alle deler av befolkningen. Mennesker som mottar ytelser fra NAV må ikke få disse forkortet på grunn av frivillig aktivitet, noe som har vært praksis ved enkelte NAV-kontorer.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen gjør rede for hvordan det offentlige kan legge til rette for at alle kan delta i frivillig aktivitet, uavhengig av funksjonsnivå.

5 Digitalisering

Digitalisering vil være en av de store omstillingene for organisasjoner i årene som kommer. Folk stiller stadig høyere krav til tilgjengelighet, informasjon og brukervennlighet, også i møte med organisasjoner. Økt digitalisering vil også kunne lette samhandlingen mellom organisasjon og kommune og stat. Det vil frigjøre tid og ressurser i organisasjonene som kan gå til aktivitet.

For å finne de virkelig gode digitaliseringsløsningene trengs mer kunnskap om behov, muligheter og utfordringer. Hvor er mulighetene for forenkling størst? Hvilke løsninger finnes allerede, men bør gjøres tilgjengelig for flere?

Hovedinnspill: Frivillighet Norge oppfordrer regjeringen til å bidra til digitalisering av frivilligheten ved å støtte organisasjonene med kompetanse, verktøy og erfaringsutveksling.

5.1 Styrk kompetansen på personvernlovgivning

De aller fleste frivillige organisasjoner behandler personopplysninger, men omfanget og hva slags type det dreier seg om varierer. Enkelte organisasjoner behandler også sensitiv personinformasjon. For noen organisasjoner kan det at man står oppført som medlem i seg selv regnes som en sensitiv personopplysning, for eksempel medlemskap i en tros- eller livssynsbasert organisasjon. Noen opplysninger følger av det offentlige krav om for eksempel dokumentasjon av antall medlemmer, kurstimer eller gaver som utløser skattefradrag.

Lover og regelverk som gjelder personvern er først og fremst utviklet på næringslivets og det offentlige premisser. Frivillige organisasjoner har særskilte egenskaper som påvirker deres muligheter til å følge opp personvern. Tradisjonelt er frivillige organisasjoner bygd opp med sentralledd, regionale ledd og lokalledd. Dette stiller store krav til systemene organisasjonene bruker for å behandle personopplysninger, som må kunne følges opp av lokale tillitsvalgte som i de aller fleste tilfeller er frivillige.

I mai 2018 skal EUs personvernforordning (GDPR) implementeres i norsk lov, noe som innebærer nye krav til databehandlere. Forordningen oppfordrer også til at det etableres bransjenormer. For frivillig sektor eksisterer det en bransjenorm som er utarbeidet av Norges Innsamlingsråd, men denne oppfattes ikke som tilpasset den store bredden av organisasjoner og aktiviteter i frivillig sektor. Frivillighet Norge vil i løpet av høsten 2017 utarbeide informasjonsmateriell og et opplæringstilbud som utfyller bransjenormen.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen fokuserer spesielt på behovet for informasjon og verktøy rettet mot bredden av frivillige organisasjoner i forbindelse med, og i etterkant av, implementeringen av GDPR.

5.2 Bidra til digitale løsninger på felles problemstillinger

Å drifte digitale tjenester krever mye ressurser. Det krever kontinuerlig utvikling for å møte nye behov, det krever markedsføring for å være aktuell og det krever personlig oppfølging av brukere. Sentraliserte tjenester som løser utfordringer for mange organisasjoner vil spare organisasjoner for dobbeltarbeidet ved å utvikle og drifte egne løsninger.

Frivillig.no er et eksempel på en slik løsning. Frivillig.no er en digital oppslagstavle for frivillige oppdrag. Organisasjoner kan gratis legge ut oppdrag de trenger frivillige til, slik at folk enkelt kan finne noe å bidra med i sitt nærområde. Frivillighet Norge er ansvarlige for drift, videreutvikling og støttefunksjoner til siden. Men organisasjonene deler fortsatt mange flere behov. Gjennom videreutvikling eller nye tjenester kan vi lage felles løsninger på de felles utfordringene.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen vurderer hvordan digitale satsinger kan løse felles utfordringer for hele frivilligheten.

6 Synlighet, kunnskap og anerkjennelse

Frivilligheten har solid kunnskap, mye erfaring og høy tillit i befolkningen. Den organiserte frivilligheten tar selv et ansvar for å bruke og videreutvikle denne unike kompetansen, tilliten og posisjonen i samfunnet. Hvis den organiserte frivilligheten ikke lykkes med å utvikle kunnskapen og å synliggjøre innsatsen og verdien sin, er det grunn til å tro at resultatet blir svekket tillit i befolkningen. Det er ingen tjent med. Det offentlige bør derfor være med og legge til rette for at organisasjonene lykkes, blant annet ved å gi støtte til kompetansehevende tiltak for frivillige organisasjoner, anerkjenne frivillighetens bidrag i samfunnet og bidra til økt kunnskap om frivillig sektor blant unge.

Hovedinnspill: Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen gir frivilligheten anerkjennelse ved å styrke kompetansehevingen i organisasjonene og inkludere frivilligheten tidlig i beslutningsprosesser

6.1 Styrk kompetansen i frivilligheten

I organisasjoner lærer folk fotball, hekling, tuba og naturvern. Rødlistede håndverkstradisjoner blir ivaretatt av utallige frivillige som lærer seg kunsten og lærer den videre. Musikere lærer kanskje sine første noter i barnekorpsset, for så å utvikle seg videre gjennom spellemannslag, kor eller teatergrupper. Skiløpere i alle aldre finpusser på teknikk og utstyr til hvert renn. Kunnskap om naturmangfold blir videreformidlet gjennom temakvelder på det lokale ungdomshuset, medlemsblader og avisartikler. Frivillige organisasjoner er viktige læringsarenaer på sine felt. Opplæringsvirksomheten innfrir behov for personlig utvikling og vekst, demokrati, aktivt medborgerskap og videre kvalifisering for arbeidslivet eller videre skolegang. Særlig er det viktig å lære bort organisasjonskunnskap til unge, samtidig som det er viktig å spre kunnskap om merverdien av det å inkludere unge inn i organisasjonene.

I tillegg er det lang tradisjon i Norge for at organisasjonen driver intern skolering i organisasjonskunnskap. Lederkurs, tillitsvalgtopplæring og kunnskap om organisasjonsdemokrati er viktig for organisasjonslivet. Skoleringen sikrer nødvendig kompetanse til å drive og videreutvikle organisasjoner, den bidrar til rekruttering, og er et viktig virkemiddel for frivilligheten til å skape deltakelse i samfunn og arbeidsliv. Særlig er det viktig å lære bort organisasjonskunnskap til unge. De kan ta med seg denne kunnskapen videre i samme eller nye organisasjoner i mange år fremover.

For å kunne ivareta og styrke den viktige rollen som kunnskapsformidler i samfunnet i årene som kommer er det avgjørende at organisasjonenes sentrallødd sikres rammebetingelser som gjør at de kan utvikle, utvide og synliggjøre sin interne skolering for en ny generasjon. Det viktigste statlige virkemidlet i denne skoleringen er en bevisst satsing på studieforbundene. Den statlige støtten til opplæring i frivillige organisasjoners regi er viktig for å sikre kompetansen i store deler av sektoren. Studieforbundenes og andre organisasjoners opplæringsvirksomhet har stor betydning for hele befolkningen, og er ikke begrenset til å nå egne medlemmer.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen drøfter hvordan kompetansehevingen som foregår i organisasjonene hver eneste dag, kan løftes ytterligere.

6.2 Gi anerkjennelse gjennom medvirkning

Kulturministeren har signalisert et ønske om å heve anerkjennelsen av det frivillige arbeidet. Anerkjennelse er viktig for motivasjonen både blant frivillige og ansatte i organisasjoner. Frivillighet Norge er enig i at det offentlige kan bli bedre til å anerkjenne de verdien frivillige skaper gjennom sin innsats. Det er viktig å løfte fram de gode eksemplene som viser verdien og resultatene frivillige skaper gjennom sin innsats og som kan inspirere andre.

Anerkjennelse kan imidlertid ikke bare bestå av festtaler og prisdryss - virkelig anerkjennelse handler om å bli tatt på alvor og å bli lyttet til. Det handler om medvirkning. På mange fagområder er det organisasjoner som sitter på den største kunnskapen, men kunnskapen blir ikke alltid brukt av myndighetene.

Anerkjennelse vil være å ta denne kunnskapen på alvor og invitere organisasjoner til dialog. Frivillig sektor bør inkluderes i alle offentlige råd og prosesser der de har kompetanse. Undersøkelser gjort av Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillighet viser at færre og færre nasjonale organisasjoner har jevnlig kontakt med myndighetene. Andelen organisasjoner som er representert i statlige råd, styrer eller utvalg har sunket fra 37 prosent i 1983 til 13 prosent i 2013²⁶.

Europarådet har utviklet et rammeverk for medvirkning kalt "Code of good practice for civil participation in the decision-making process"²⁷. Her blir dialog og partnerskap trukket frem som former for medvirkning som gir bedre og mer inkluderende prosesser enn kun informasjon og mulighet for å delta i høringer.

Frivillighet Norge forventer at frivillighetsmeldingen anerkjenner frivilligheten ved å legge klare føringer for at organisasjoner skal inviteres tidlig inn i beslutningsprosesser, ikke kun som høringsinstanser.

6.3 Øk kunnskapen om frivillighet blant unge

Organisasjoner er skoler i demokrati. Beslutninger tas etter samme demokratiske prinsipper som gjelder i politikken. Det å ha sett og opplevd hvordan disse prinsippene fungerer i praksis skaper tillit til at også valgdemokratiet fungerer. I organisasjonene lærer vi hvordan beslutninger blir tatt i fellesskap, og det gjør nordmenn mindre fremmedgjort i møte med lover og regler, forskrifter og rundskriv. Dette er en bieffekt av frivilligheten som har vært med på å gjøre nordmenn til noen av de mest tillitsfulle i Europa.²⁸ For å sikre et tillitsfullt samfunn i fremtiden, må vi sørge for at neste generasjon blir kjent med frivilligheten.

Regjeringen er i ferd med å lage en ny læreplan for skolen. Demokrati og medborgerskap er et av temaene i generell del, hvor det står at elever skal lære demokrati i praksis. Organisasjoner er demokrati i praksis. Frivillighet Norge er derfor i gang med å utvikle et læringsopplegg for lærere i ungdomsskolen som ønsker å vie en dobbelttime eller mer til temaet. Opplegget er forankret i kunnskapsmålene for 10. trinn. Målet er å gi elever grunnleggende kunnskap om frivillige organisasjoner, deres påvirkning på det norske samfunnet og hvordan de selv kan bidra som frivillige.

²⁶ (Sivesind, Gulbrandsen, & Arnesen, 2016)

²⁷ (Conference of INGOs, 2009)

²⁸ (Vrålstad, 2012)

I arbeidet med å øke unges kunnskap om frivilligheten er det naturlig at den unge frivilligheten får en sentral plass. Barne- og ungdomsorganisasjonene sitter med mye kunnskap om hvordan man kommuniserer med unge og rekrutterer dem til frivilligheten, og denne kunnskapen må anerkjennes og anvendes.

Frivillighet Norge ber om at frivillighetsmeldingen ser på mulighetene for å øke kunnskapen om og erfaringen med frivillighet blant unge. Dette kan for eksempel skje gjennom støtte til organisasjoner og prosjekter som har som mål å aktivisere unge og fremme verdien av unge frivillige.

Frivillige organisasjoner som engasjerer unge, må ønskes velkommen i skolehverdagen, for eksempel for å informere om sin aktivitet og rekruttere medlemmer.

6.4 Synliggjør frivilligheten gjennom Frivillighetsåret

Frivilligheten er godt innarbeidet i det norske samfunnet, og deltakelsen er blant de høyeste i verden. Likevel er ikke alltid bevisstheten om dette så høy i det norske samfunnet. Frivillig innsats er noe man gjør, men ikke noe man skryter av. Samtidig vet vi at frivillige motiveres av anerkjennelse.

I tider preget av sosial uro og økonomiske utfordringer – på tvers av landegrenser – er frivilligheten viktigere enn noen gang. I 2011 arrangerte EU det europeiske året for frivillighet. Målet var å anerkjenne og belønne frivillig innsats og bygge bevissthet om verdien og viktigheten av frivilligheten²⁹. Det var synd at norske myndigheter valgte å holde Norge utenfor denne markeringen, da det kunne bidratt til større bevissthet og anerkjennelse av frivillig sektor også i den norske befolkningen.

Frivillighet Norge foreslår at frivillighetsmeldingen vurderer et «frivillighetens år» for å synliggjøre og anerkjenne den samlede innsatsen som gjøres i Frivillighets-Norge. Året må gjennomføres i nært samarbeid med bredden av frivillige organisasjoner i Norge.

²⁹ Mer om det europeiske frivillighetsåret på (European Commission, 2011)

7 Kildeliste

- Anderson, N. D. (2014). *Psychological Bulletin*. Hentet fra The Benefits Associated With Volunteering Among Seniors: A Critical Review and Recommendations for Future Research.. Psychological Bulletin, 2014 The Benefits Associated With Volunteering Among Seniors: A Critical Review and Recommendations for Future Research: <https://www.sciencedaily.com/releases/2014/08/140829135448.htm>
- Bertoli, A., Brun, B., & Schwind, S. (2017). *Corporate Social Responsibility through partnerships with NGOs*. Norges handelshøyskole (NHH).
- Bråten, B., Jahreie, J., & Lillevik, R. (2017). *Innvandrerorganisasjoners rolle i integrering*. Oslo: IMDi/Fafo.
- Conference of INGOs. (2009). *Council of Europe*. Hentet fra Code of Good Practice for Civil Participation in the Decision-Making Process: <https://www.coe.int/en/web/ingo/civil-participation>
- Drammen kommune. (2017). *Drammen booking*. Hentet fra <https://booking.drammen.kommune.no>
- European Commission. (2011). *EU Citizen Portal*. Hentet fra European Year of Volunteering 2011: http://ec.europa.eu/citizenship/european-year-of-volunteering/index_en.htm
- Frivillighet Norge. (2013). Hentet fra 11 krav til forenkling: <http://www.frivillighetnorge.no/filestore/Dokumenter/Frivillighetspolitikk/Frivillighet Norges11kravtilforenklingogavbyrkratisering.pdf>
- Frivillighet Norge. (2015). Hentet fra De ti frivillighetspolitiske bud : http://www.frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/kommunal_frivillighetspolitikk/De+ti+frivillighetspolitiske+bud.b7C_wtrO5k.ips
- Frivillighet Norge. (2016a). *Frivillighetspolitisk plattform*. Hentet fra http://www.frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/frivillighetspolitisk_plattform/
- Frivillighet Norge. (2016b). *Erfaringer med momskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner*. Oslo: Frivillighet Norge.
- Frivillighet Norge. (2016c). *Verdifulle bidrag Rapport om skattefradragordningen for gaver til frivillige organisasjoner*. Oslo: Frivillighet Norge.
- Frivillighet Norge. (2017a). *Innspill til forenkling av samhandlingen mellom frivillig og offentlig sektor*. Oslo.
- Frivillighet Norge. (2017b). *Frivillighet Norges høringssvar til NOU 2017:2 Integrasjon og tillit*. Hentet fra http://frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/samhandling_mellom_staten_og_frivillig_sektor/Frivillighet+Norges+h%C3%B8ringssvar+til+NOU+2017%3A2+Integrasjon+og+tillit.b7C_wtLI4P.ips
- KS, & Frivillighet Norge. (2014). Hentet fra Plattform for samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor: http://www.frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/samhandling_mellom_staten_og_frivillig_sektor/Plattform+for+samspill+og+samarbeid+mellom+frivillig+og+kommunal+sektor.b7C_wljWXL.ips
- Kultur- og kirkedepartementet. (2006-2007). *St.meld. nr. 39 (2006-2007): "Frivillighet for alle"*. Kultur- og kirkedepartementet.
- Kulturdepartementet. (2015). *Frivillighetserklæringen*. Kulturdepartementet.
- Myrhol, F. K. (2011). *forskning.no*. Hentet fra Lykkelig som frivillig: <http://forskning.no/fritid-psykologi-sosiale-relasjoner/2011/12/lykkelig-som-frivillig>

- Sivesind, K. H. (2016). *Mot en ny skandinavisk velferdsmodell? Konsekvenser av ideell, kommersiell og offentlig tjenesteyting for aktivt medborgerskap*. Institutt for samfunnsforskning. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Sivesind, K., Gulbrandsen, T., & Arnesen, D. (2016). *Fra medlemsbaserte organisasjoner til koordinert frivillighet? Det norske organisasjonssamfunnet fra 1980 til 2013*. Oslo/Bergen: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.
- Sundet, G., & Samuelsen, M. (2016). *Forenklingspotensialet i statlige tilskuddsordninger for frivillige organisasjoner*. KPMG. Oslo: Kulturdepartementet.
- Tabassum, F., Mohan, J., & Smith, P. (2016). *Association of volunteering with mental well-being: a lifecourse analysis of a national population-based longitudinal study in the UK*. *BMJ Open* nr. 6 2016. *Association of volunteering with mental well-being: a lifecourse analysis of a national population-based longitudinal study in the UK*. Hentet fra BMJ Open: <http://bmjopen.bmj.com/content/6/8/e011327>
- Vrålstad, S. (2012). *SSB*. Hentet fra Mer aktive med tillit til andre : <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/mer-aktive-med-tillit-til-andre--87121>
- Wollebæk, D., Sætrang, S., & Fladmoe, A. (2015). *Betingelser for frivillig innsats. Motivasjon og kontekst*. Oslo: Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillighet .